

УДК 355.232/356.13:371.304

Балендр Андрій Васильович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови
Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID 0000-0003-4610-2830
drbalen@i.ua

Комарницька Оксана Іванівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу
Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID 0000-0001-9156-4482
o.i.komarnytska@gmail.com,

Блощинський Ігор Григорович

доктор педагогічних наук, професор, начальник кафедри перекладу
Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID 0000-0003-1925-9621
i.bloshch@gmail.com,

Діденко Олександр Васильович

доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу
Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
ORCID ID 0000-0002-7900-6047
didenko.alexandr69@gmail.com,

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ КОРДОНУ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті розкрито розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в іншомовній підготовці фахівців з охорони кордону країн Європейського Союзу, а саме: використання студентоцентрованого підходу; розвиток комунікативної складової іншомовної підготовки прикордонників із використанням ІКТ; упровадження мобільного навчання (застосування мобільних гаджетів під час навчання); використання технологій доповненої, віртуальної та змішаної реальності. Представлено огляд можливостей використання технологій доповненої, віртуальної та змішаної реальності на основі розроблених Агенцією FRONTEX програмних продуктів: Електронний навчальний курс (ЕНК) «Англійська мова для персоналу пунктів пропуску через державний кордон»; ЕНК на основі технології мобільного навчання (m-learning) для самостійного вивчення англійської мови фахівцями з охорони кордону країн ЄС – «Англійська для прикордонників»; ЕНК «Підготовка фахівців морської охорони на борту судна» з використанням технології VR; навчальний курс з питань проведення опитування незаконних мігрантів на основі технології VR; інтерактивна програма для вивчення фахівцями контролю першої лінії Шенгенського законодавства. Особливу увагу приділено характеристиці змісту, структури та завдань дистанційного навчального курсу «Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» на основі веб-платформи Virtual Aula. Розроблений навчальний курс – приклад інноваційного, комунікативного освітнього інструменту для навчання англійської мови, є студентоцентрованим, професійно-орієнтованим та сприяє розвитку професійної іншомовної компетентності персоналу прикордонних відомств. Узагальнення відгуків від учасників курсу свідчить про його ефективність і зростання мотивації до удосконалення навичок комунікативної іншомовної компетентності слухачів, у результаті чого їх середній бал підвищився з 3,92 до 4,11 балів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; іншомовна підготовка; фахівці з охорони кордонів; країни Європейського Союзу; дистанційний навчальний курс.

1. ВСТУП

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформування силових та правоохоронних відомств України, зокрема й Державної прикордонної служби України (ДПСУ) визначає й вектор розвитку системи підготовки українських прикордонників. Це потребує ретельного вивчення й упровадження загальноєвропейських стандартів підготовки фахівців з охорони кордону, які передбачають застосування в освітньому процесі відомчих закладів освіти інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що використовуються в підготовці персоналу прикордонних відомств провідних країн Європейського Союзу (ЄС).

Останнім часом в країнах ЄС активізуються процеси розвитку форм і способів охорони кордону, впровадження ІКТ в практику оперативно-службової діяльності, що вказує на необхідність удосконалення системи підготовки персоналу прикордонних відомств. Так, Агенцією FRONTEX (Європейська організація прикордонної та берегової охорони) було звернуто особливу увагу на посилення й гармонізацію системи професійної підготовки прикордонників країн ЄС, зокрема, на розробку й упровадження інноваційних освітніх технологій.

Одним з головних чинників розвитку міжнародного співробітництва прикордонного відомства України із зарубіжними організаціями і агенціями з питань охорони кордону є співпраця у сфері вивчення іноземних мов, оскільки це дозволяє проводити заходи міжнародного масштабу у сфері діяльності пунктів пропуску через державний кордон, брати участь у спільних операціях персоналу прикордонних відомств різних країн ЄС, здійснювати спільне патрулювання ділянок кордону і т. і. Слід відмітити, що сучасні ІКТ, а особливо мобільні пристрої активно використовуються у системі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників з метою оволодіння професійною іншомовною компетентністю. Курсанти Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (НАДПСУ) не завжди мають можливість навчатися в стінах академії, оскільки вони постійно беруть участь у різних позапланових заходах, а саме: посиленні кордону, щорічних стажуваннях в підрозділах охорони кордону, парадах та ін. Наразі не завжди є можливість забезпечити курсантів навчально-методичною літературою, тому їм на персональні мобільні електронні пристрої (планшети, смартфони, нетбуки) встановлюються програми, електронні підручники та посібники, і курсанти, знаходячись у відрядженні, мають змогу проходити відповідні курси, вивчати дисципліни тощо [1].

Окреслені особливості зумовлюють подальший розвиток педагогічної науки в галузі викладання іноземної мови для професійних потреб із застосуванням ІКТ, у зв'язку з чим, значну увагу викладачів відомчих закладів освіти привертають можливості навчання англійської мови професійного спрямування (ESP – English for Specific Purposes) на основі інноваційних освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впровадження ІКТ в освітній процес досліджували: В. Биков [2], Н. Морзе, О. Глазунова [3], О. Спірін [4], О. Діденко, Д. Купрієнко [5] та ін. Освітні стандарти підготовки фахівців правоохоронних органів в навчальних закладах країн ЄС вивчав А. Балендр [6]. Окремі аспекти дистанційного навчання, мобільного навчання та використання технологій віртуальної реальності досліджували В. Штилвелд [7], В. Белан [8], Ю. Трач [9], Б. Шуневич [10]. Наукові дослідження з питань навчання іноземної мови за професійним спрямуванням розкрито у працях таких науковців як: І. Блощинський [1], О. Лагодинський, І. Семеняко [11], О. Нітенко [12] та ін. Проте, наші розвідки засвідчили, що наразі ґрунтовного аналізу впровадження ІКТ в іншомовній підготовці фахівців з охорони кордонів країн ЄС практично не існує.

З огляду на це, **метою** статті є висвітлення розвитку ІКТ іншомовної підготовки фахівців з охорони кордонів країн ЄС, а також змісту, структури та аналіз проходження авторського дистанційного навчального курсу «Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» на основі веб-платформи Virtual Aula з метою подальшого впровадження набутого досвіду в систему підготовки персоналу ДПСУ.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційно-комунікаційні технології все більше застосовуються на різних рівнях організації освітнього процесу в загальній, професійно-технічній, вищій і післядипломній освіті й охоплюють навчальні заклади, наукові та інші установи освіти, а також організації, що надають освітні послуги. Використання ІКТ дозволяє підняти на якісно новий рівень освітні процеси, пов'язані з вимірюванням навчальних досягнень, тестуванням і організацією на його основі принципово нових підходів до формування контингенту для навчання у закладах вищої освіти (ЗВО). Сучасна молодь краще сприймає навчальний матеріал на електронних носіях, аніж у друкованій формі. Попри це, застосування сучасних технологій забезпечує розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців, що особливо важливо у зв'язку зі зростанням частки розумової праці та творчих рішень у всіх сферах професійної діяльності [4].

Науковець В. Биков зазначає, що ІКТ-навчання – «це комп'ютерно орієнтована складова педагогічної технології, яка відображає деяку формалізовану модель певного компоненту змісту навчання і методики його подання у навчальному процесі, що представлена у цьому процесі педагогічними програмними засобами і передбачає використання комп'ютера, комп'ютерно орієнтованих засобів навчання і комп'ютерних комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань або їх фрагментів» [2]. Нині в багатьох провідних країнах світу значного поширення набуло навчання іноземної мови за допомогою ІКТ.

Використання ІКТ в освітній діяльності дозволяє змінити роль викладача з основного джерела інформації на організатора та консультанта самостійної роботи слухачів. Особливу роль за сучасних умов відіграють комп'ютерні засоби навчання, до яких належать електронні навчальні курси (ЕНК), електронні підручники, мультимедійні курси, тренінгові програми, а в умовах дистанційної освіти – програмні засоби проведення вебінарів, онлайн-конференцій, інтерактивних презентацій, чатів, форумів, веб-квестів та ін.

Особливий інтерес у рамках нашого дослідження становить впровадження в освітній процес ЕНК. У статті Н. Морзе і О. Глазунової «Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання» подано визначення ЕНК як комплексу електронних навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального і групового навчання з використанням Інтернет-технологій [3]. З огляду на це, постає необхідність в розробці сучасних ЕНК для іншомовної підготовки фахівців з охорони кордону країн ЄС.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Огляд існуючих інформаційно-комунікаційних технологій вивчення англійської мови прикордонниками країн ЄС

Підготовка персоналу ДПСУ переживає стрімкі зміни, пов'язані, насамперед, з впровадженням ІКТ. Вони впевнено займають своє місце в освітньому процесі, є

невід'ємною складовою життєдіяльності кожного відомчого закладу освіти різних рівнів. Агенція FRONTEX, як організація, яка опікується питаннями підготовки прикордонників усіх країн ЄС, і країнами, з якими підписані робочі угоди, до числа яких входить і Україна, розробляє та впроваджує інноваційні ІКТ в освітній процес підготовки персоналу прикордонних відомств. Розроблена Агенцією FRONTEX веб-платформа Virtual Aula, поміж іншого, містить інтегровану платформу дистанційного навчання Moodle, до якої включено ЕНК "English Communications for Border Guards at Airports" ("Спеціалізований мовний інструмент вивчення англійської мови для персоналу пунктів пропуску через державний кордон для авіаційного сполучення"), який спрямований на формування у персоналу прикордонних відомств навичок, необхідних для виконання професійних функцій під час здійснення прикордонних перевірок в пунктах пропуску через державний кордон [6].

Слід зазначити, що електронні версії підручників, які стали основою для створення дистанційних курсів, як і традиційні підручники, не вирішують проблеми самостійної діяльності студентів в одержанні знань. Ці програмні продукти тільки створюють так зване віртуальне навчальне середовище, у якому і проходить дистанційне навчання. Але тут уже виникають такі психологічні проблеми, як відсутність досвіду самостійної роботи, недостатня воляова саморегуляція, вплив групових установок тощо [7]. Однак, розвиток мобільних, бездротових ІКТ дозволяє нам спілкуватися з викладачами незалежно від часу і місця, у якому ми перебуваємо, втілюючи у життя безліч нових можливостей освітньої діяльності [8]. Отже, такий ЕНК, не передбачає розвиток навичок говоріння, діалогічного мовлення, не має чіткої комунікативної спрямованості.

З огляду на це, у 2018 році відділ професійної підготовки Агенції FRONTEX, за підтримки прикордонних закладів освіти країн ЄС, організував розробку нового ЕНК на основі технології мобільного навчання (m-learning), для самостійного вивчення англійської мови фахівцями з охорони кордону країн ЄС – «Англійська для прикордонників», першого та другого рівнів. Цей курс може працювати на різних мобільних комп'ютерних терміналах, побудований на основі сценаріїв, є візуально захопливим і цікавим. Користувачі можуть проходити курс як на робочому місці, так і вдома, у вільний час, або на перервах у робочий час (для організації інформального навчання, без відриву від роботи). Керівники прикордонних підрозділів можуть визначати час для вивчення англійської мови персоналом, або інтегрувати курси іншомовної підготовки у програми підготовки відомчих освітніх закладів.

Прикордонники можуть вивчати англійську мову он-лайн, а також оф-лайн, як на стаціонарних комп'ютерах, так і на ноутбуках, планшетах або смартфонах (кросплатформеність: можливість відображення в браузері програм, що працюють в різних операційних системах). Результати успішності слухачів відсилаються до центральної хостингової платформи як тільки з'являється Wi-Fi або Інтернет з'єднання, так щоб процес навчання не переривався де б вони не знаходились (рис. 1). Технічні вимоги: Інтернет з'єднання, комп'ютер, мобільний пристрій, планшет; браузер з останніми оновленнями; аккаунт користувача веб-платформи Virtual Aula.

Навчальний курс «Англійська для прикордонників» розроблено для персоналу прикордонних відомств країн ЄС, які здійснюють контроль першої лінії, або охорону протяжних ділянок кордону і які потребують підвищення своєї професійної іншомовної компетентності. Усі слухачі даного курсу повинні володіти англійською мовою загальної тематики на рівні А-1 – В-2 (Common European Framework of Reference for Languages, Council of Europe), і на цій основі оволодіти фаховою термінологією фахівців берегової та прикордонної охорони з питань проведення контролю першої лінії, чи охорони «зеленого» кордону.

Рис.1. Кросплатформенний характер застосування ЕНК «Англійська мова для прикордонників»

Після закінчення цього курсу, слухачі отримують знання англомовної термінології відповідного напрямку, вони зможуть ефективно спілкуватись англійською мовою з окремими особами та групами відповідно до національних та європейських нормативно-правових документів, а саме – проводити нескладну бесіду з іноземцями, підозрюваними або незаконними мігрантами англійською мовою, спілкуватися з іноземними колегами.

Навчальний курс побудовано за чотирма модулями:

- «Англійська мова для повсякденного спілкування прикордонників»;
- «Англійська мова для авіаційних пунктів пропуску»;
- «Англійська мова для сухопутних пунктів пропуску»;
- «Англійська мова для морських пунктів пропуску».

Доступ до другого, третього і четвертого модулів слухачі зможуть отримати тільки після закінчення першого. Прикордонники самі будуть вирішувати, який з наступних модулів обрати. Кожен модуль поділено на заняття, доступ до яких можна отримати з головного меню. Кожне заняття містить подані нижче розділи.

Введення нового лексичного матеріалу за допомогою аудіо та відео наочності. Слухач натискає на потрібний об'єкт, і має змогу прочитати і почути дане слово англійською.

Наступний розділ – *Перевірка лексичного матеріалу*. Слухачі мають змогу попрактикуватись у використанні нових слів і термінів перш ніж їх буде оцінено.

Після цього слухачі переходять у розділ *Сценарії*, де вони грають роль досвідчених прикордонників і допомагають новим колегам у виконанні їхніх службових обов'язків англійською мовою (використання так званих «аватарів», принципів «гейміфікації»). Сценарії максимально наближені до реальності та стосуються найбільш актуальних професійних функцій прикордонників. Граматика і лексичний матеріал не вивчаються окремо, слухач повинен отримувати знання з контексту, та розуміти, де я і як їх можна застосувати на практиці.

У навчальному курсі «Англійська для прикордонників» з метою мотивування слухачів використовуються постановка цілей та яскрава анімація, для заохочення їх до просування вперед і виконання визначених завдань. Під час роботи над сценаріями слухачі виконують аудіо, відео та текстові вправи, після яких вони знову можуть повернутись до переліку тематичної лексики, для закріплення вивченого матеріалу.

Розділ *Оцінювання* передбачає виконання слухачами завдань на перевірку вивченого матеріалу. Доступ отримується також з головного меню. Слухачі повинні отримати 80% правильних відповідей для того, щоб успішно скласти тест. Якщо їм це

не вдалось, вони матимуть змогу заново пройти модуль чи окреме заняття. Результати успішності слухачів відсилаються до Moodle LMS (Система управління навчанням).

3.2. Технології віртуальної реальності у підготовці прикордонників країн ЄС

Сучасним напрямком розвитку системи підготовки персоналу прикордонних відомств країн ЄС є навчання методом занурення з використанням технології віртуальної реальності (рис. 2).

Використання віртуальної реальності відкриває багато нових можливостей в навчанні та освіті, які є доволі складними, затратними за часом або дорого коштують за традиційних підходів. Виокремлюють п'ять основних переваг застосування віртуальних технологій: наочність – віртуальна реальність здатна не тільки надати відомості про саме явище, а й продемонструвати його з будь-якою мірою деталізації; безпека – можна занурити глядача в будь-яку з цих ситуацій без найменших загроз для життя; залучення – віртуальна реальність дає змогу змінювати сценарії, впливати на хід експерименту або вирішувати завдання в ігровій і доступній для розуміння формі; фокусування – віртуальний світ дає змогу цілком зосередитися на матеріалі і не відволікатися на зовнішні подразники; віртуальні заняття - вигляд від першої особи і відчуття своєї присутності в намальованому світі, що дає змогу проводити заняття цілком у віртуальній реальності [9].

Нині, зокрема, розрізняють:

доповнену реальність (Augmented Reality, AR) – інтеграцію цифрової інформації із середовищем користувача у режимі реального часу;

віртуальну реальність (Virtual Reality, VR) – штучне середовище, яке створюється програмними засобами і представляється користувачу так, щоб він повірив і прийняв це середовище за реальне;

змішану реальність (Mixed Reality, MR) – поєднання реального та віртуального світів, для створення нових середовищ та візуалізацій, де фізичні та цифрові об'єкти мають можливість співіснувати та взаємодіяти.

Рис.2. Європейські прикордонники на занятті з використанням технології VR

Нині заняття з використанням технологій віртуальної реальності викликають значний інтерес, і за останній час стали особливо помітними спроби використовувати і впроваджувати подібні технології серед фахівців різного профілю. Наприклад, компанія ATi Studios випустила додаток MondlyVR для платформи Google Daydream, який здатний розпізнавати голос і, як обіцяють розробники, допоможе вивчити іноземну мову. MondlyVR дозволить людям, що вивчають іноземну мову, поринути у віртуальну реальність, де вони зможуть розмовляти і взаємодіяти з персонажами. За

словами головного виконавчого директора ATi Studios Алекса Ілієску, найкращий спосіб навчання мов – це досвід занурення, яке відтворює життєві сценарії і бесіди, і віртуальна реальність здатна в цьому допомогти. Ілієску зазначає, що від спілкування новою мовою людей утримує страх і відсутність практики: MondlyVR допомагає подолати ці бар'єри, даючи студентам можливість комфортно почувати себе в реальних ситуаціях спілкування [13].

Агенція FRONTEx також організовує навчання на базі власної програми із застосуванням технології зйомки у 360° з питань підготовки фахівців морської охорони на борту судна. Інтерфейс користувача ЕНК «Підготовка фахівців морської охорони на борту судна» з використанням технології VR виконаний англійською мовою, з розрахунку для фахівців берегової охорони усіх країн ЄС (рис. 3).

Рис.3. ЕНК «Підготовка фахівців морської охорони на борту судна» з використанням технології VR

Також організовано навчальний курс з питань проведення опитування незаконних мігрантів на основі програми VR «Second life» (рис. 4). З її допомогою учасники спілкуються англійською мовою і взаємодіють у штучно створеному віртуальному середовищі. Учасники спочатку виступають в ролі інтерв'юєрів, а викладачі – в ролі незаконних мігрантів. Такий вид роботи має багато переваг: учасникам легше долати психологічні бар'єри у спілкуванні, вони занурюються у середовище, концентруються спочатку на тому, які мовні засоби використовуються, без аналізу мови тіла, емоцій, екстралінгвістичних аспектів, використовуючи це як підготовчий етап до реального опитування.

Рис.4. Навчальний курс з питань проведення опитування незаконних мігрантів на основі технології VR

Агенція FRONTEX також досягла значних успіхів у застосуванні «Інтерактивної програми для вивчення Шенгенського законодавства» (рис. 5). Програма дозволяє інтерактивно, на місці контролера, здійснювати контроль першої лінії, використовуючи обладнання кабіни паспортного контролю, виявляти підробки документів та приймати рішення на пропуск чи непропуск осіб. Це один з прикладів реалізації технології імітаційного навчання, спрямованого на посилення студентоцентрованого підходу до навчання та використання технологій доповненої, віртуальної та змішаної реальності, мобільного навчання та розвитку комунікативної складової іншомовної підготовки прикордонників із використанням ІКТ.

Рис. 5. Інтерактивна програма для вивчення фахівцями контролю першої лінії Шенгенського законодавства

3.3 Зміст, структура та завдання авторського ЕНК «Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» на основі веб-платформи Virtual Aula

Висвітлені у статті ЕНК для іншомовної підготовки прикордонників країн ЄС є інноваційними і сучасними, проте вони ще не дозволяють максимально ефективно розвивати професійну комунікативну іншомовну компетентність фахівця з охорони кордонів. Йдеться про те, що її результативне формування і розвиток передбачає застосування елементів не лише асинхронного, а й синхронного дистанційного навчання. З огляду на це виникла потреба у розробці дистанційного навчального курсу нового типу із застосуванням можливостей відео зв'язку.

З метою подолання цієї прогалини і в рамках співпраці ДПСУ з Агенцією FRONTEX у квітні 2017 року було розроблено авторський «Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» на основі платформи Virtual Aula за дистанційною формою навчання (рис. 6).

Рис. 6. «Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» на основі веб-платформи Virtual Aula

Це стало можливим завдяки реалізації спільного з Європейською Комісією та Урядом США проекту міжнародної технічної допомоги «Посилення прикордонного менеджменту, покращення системи управління людськими ресурсами ДПСУ». На початку розробки курсу на базі Національної академії ДПСУ було проведено аналіз потреб фахівців у сфері охорони кордону щодо використання іноземної мови під час виконання завдань оперативно-службової діяльності, що дозволило визначити його завдання курсу:

- підвищення професійної іншомовної компетентності персоналу прикордонних відомств країн ЄС та України;
- підвищення здатності спілкуватися та взаємодіяти з особами, що перетинають державний кордон та представниками іноземних прикордонних відомств (на першій та другій лінії контролю);
- покращення знань спеціальної прикордонної термінології та вміння її використовувати.

Для побудови «Комунікативного курсу англійської мови для професійних потреб прикордонників» використовувався комунікативний підхід до навчання ESP (English for Specific Purposes – Англійська для спеціальних потреб) у сфері охорони кордону. Цей дистанційний курс навчання містить як синхронну, так і асинхронну фазу, тобто заняття проводяться як під час зустрічі у режимі відеоконференції (програми Sisco, Skype), а також включає виконання завдань самостійної підготовки та аудіо і відео запису розмовних завдань (Audacity). Слухачі спілкуються на професійні теми та практикують свої навички спілкування в реальних ситуаціях. Великою перевагою є також можливість організації спільної роботи слухачів, наприклад групової роботи (рис. 7), або реалізації проектів. Особливістю курсу є використання інтенсивної безперекладної методики навчання. Одним із факторів, що визначають інтенсивність навчання англійської мови, є досягнення навчальних цілей за мінімальний термін навчання при максимально можливому обсязі навчального матеріалу, що є необхідним для ефективної реалізації мети навчання.

Розроблений курс можна успішно використовувати як для формального, неформального, так й інформального навчання. Для забезпечення

студентоцентрованого підходу, розвитку комунікативної складової іншомовної підготовки прикордонників із використанням ІКТ, слухачів розділяють на підгрупи з урахуванням рівня володіння англійською мовою, який визначається за допомогою системи оцінювання, що прийнята в правоохоронних відомствах країн ЄС та в Агенції FRONTEX, а саме - CEFR (англ. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання). Даний навчальний курс призначений для співробітників прикордонних відомств країн ЄС з початковим та елементарним рівнем англійської мови (A1 і A2).

Курс було розроблено і розміщено на інформаційно-освітній веб-платформі Virtual Aula, доступ до якої можуть отримати фахівці з охорони кордону країн ЄС та третіх країн.

«Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» містить 5 модулів.

1 «Спілкування з колегами та представниками іноземних прикордонних відомств».

2 «Перевірка документів на право перетину державного кордону».

3 «Опитування осіб, які перетинають державний кордон».

4 «Допомога особам, які перетинають державний кордон».

5 «Проведення огляду транспортних засобів».

UNIT 5 Conducting a Search
Lesson 16: Train Searches

Lesson Objective: give instructions to travelers and crew members during a train search.

Opening Task: Information Exchange
Instructions: 1. Get into 3 groups. Group 1 will make a list of the parts of a train. Group 2 will make a list of the types of trains. Group 3 will make a list of the places where people or objects can be hidden.

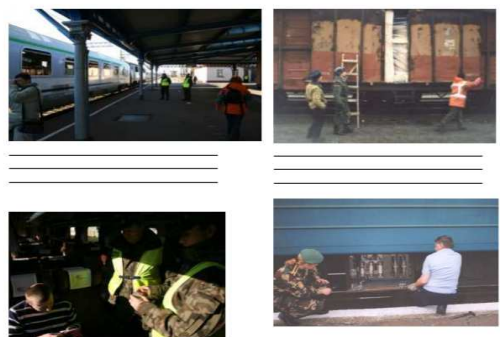

2. Share your ideas with the class and fill out the chart.

Types of trains	Parts of a train	Places to hide people or objects

Activity 1: SORTING ACTIVITY
Instructions: 1. Look at the pictures. Use the words in the box and match them to a picture. Write the word under the picture.

sleeping compartment	cavity of a carriage	aisle	platform	battery box
goods carriage/car	bunk	passenger seat		

Activity 2: LABELING
Instructions: 1. Add your own words to the pictures. 2. Share your ideas with the class. Who has the most words?

Activity 3: READING
Instructions: 1. Before you read the text, answer the questions.

- True or False – Border guards must guard the train during the check.
- True or False – Passengers can move along the train during the check.
- True or False – Border guards use sniffer dogs to examine trains.

Рис. 7. Приклад заняття ЕНК з теми «Проведення огляду потяга»

Перший модуль включає такі заняття: «Вирази привітання та прощання»; «Вирази класного вжитку»; «Знайомство з колегами»; «Професійні знайомства»; «Звання, посада, посадові обов'язки»; «Сім'я хобі». Другий модуль містить заняття: «Паспорти»; «Візи»; «Водійські права та страховий поліс»; «Списки пасажирів та членів екіпажу». До третього модулю входять такі заняття: «Перевірка на першій лінії паспортного контролю»; «Попередня співбесіда»; «Особливі категорії іноземців»; «Відмова у в'їзді»; «Перевірка на другій лінії паспортного контролю». Четвертий

модуль охоплює заняття: «Вирішення проблем іноземців»; «Проблеми під час перетину кордону»; «Порядок пропуску через кордон»; «Правила перетину кордону»; «Вирішення конфліктів»; «Дії у позаштатних ситуаціях». П'ятий модуль передбачає проведення таких занять як: «Огляд автомобіля»; «Поглиблений огляд автомобіля»; «Використання технічних засобів охорони кордону»; «Проведення огляду суден»; «Опитування капітана судна»; «Проведення огляду літака»; «Опитування члену екіпажу»; «Проведення огляду потягу»; «Опитування провідника».

Навчання в умовах «Комунікативного курсу англійської мови для професійних потреб прикордонників» передбачає аудіювання тематичних текстів; індивідуальний запис монологів з використанням комп'ютерної програми; розвиток діалогічного та монологічного мовлення; актуалізацію виразів привітання та прощання; виконання вправи на закріплення; написання подвійного диктанту; складання діалогів; проведення рольових ігор; перегляд фільмів з теми тощо.

Оцінювання відбувається як у формативний, так і в сумативний спосіб – слухачі, або визначені групи перевіряють роботу інших, із забезпеченням зворотного зв'язку. Тьютори, закріплені за кожною групою, після цього перевіряють роботу у сумативний спосіб (з виставленням оцінок). Під час формативного оцінювання здійснюється оцінка індивідуального вкладу учасників у групові види робіт, їх комунікативні навички, активність, володіння навчальним матеріалом, співпраця. Сумативне оцінювання проводиться у вигляді екзамену, на якому перевіряються практичні дії учасників та оволодіння ними професійною іншомовною компетентністю загалом. Перед зарахуванням на курс проводиться вступне тестування (Entrance exam) для визначення початкового рівня володіння англійською мовою та в якій саме групі слухачу буде комфортніше навчатися. Щотижня проводиться поточне тестування з обов'язковим забезпеченням зворотного зв'язку. Наприкінці курсу проводиться випускний екзамен (Exit exam), і отримані результати навчання мають показати прогрес слухача порівняно з балами, отриманими на вступному випробуванні. На основі результатів оцінки вносяться зміни щодо порядку організації та проведення дистанційного навчального курсу.

Апробація «Комунікативного курсу англійської мови для професійних потреб прикордонників» тривала із січня по травень 2018 року. За цей період учасниками програми підвищення кваліфікації, у межах якої вивчався авторський курс, стали 29 прикордонників. За результатами проходження дистанційного курсу середній бал слухачів за володіння англійською мовою підвищився з 3,92 до 4,11 балів. Це свідчить про ефективність «Комунікативного курсу англійської мови для професійних потреб прикордонників». Попри це, узагальнення відгуків від учасників програми підвищення кваліфікації про цей курс також свідчить про зростання мотивації до удосконалення навичок комунікативної іншомовної компетентності у фахівців з охорони кордону.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Упровадження ІКТ у процес іншомовної підготовки фахівців з охорони кордону дає змогу підвищити ефективність навчально-пізнавальної діяльності та взаємодії учасників освітнього процесу, сприяє розширенню і поглибленню професійної іншомовної компетентності сучасних прикордонників. У процесі дослідження було розкрито такі тенденції розвитку ІКТ в іншомовній підготовці фахівців з охорони кордону країн ЄС:

- використання студентоцентрованого підходу;
- розвиток комунікативної складової іншомовної підготовки прикордонників із використанням ІКТ (наприклад, використання відеозв'язку на ESP курсах);

- упровадження мобільного навчання (застосування мобільних гаджетів під час навчання);
- використання технологій віртуальної, доповненої та змішаної реальності.

2. Представлено огляд можливостей використання технологій доповненої, віртуальної та змішаної реальності на основі розроблених Агенцією FRONTEx програмних продуктів:

- ЕНК “Спеціалізований мовний інструмент вивчення англійської мови для персоналу пунктів пропуску через державний кордон для авіаційного сполучення”;
- ЕНК, на основі технології мобільного навчання (m-learning), для самостійного вивчення англійської мови фахівцями з охорони кордону країн ЄС – «Англійська для прикордонників»;
- ЕНК «Підготовка фахівців морської охорони на борту судна» з використанням технології VR;
- Навчальний курс з питань проведення опитування незаконних мігрантів на основі технології VR;
- Інтерактивна програма для вивчення фахівцями контролю першої лінії Шенгенського законодавства.

3. Охарактеризовано зміст, структуру та завдання авторського дистанційного навчального курсу «Комунікативний курс англійської мови для професійних потреб прикордонників» на основі веб-платформи Virtual Aula, який містить 5 модулів: «Спілкування з колегами та представниками іноземних прикордонних відомств»; «Перевірка документів на право перетину державного кордону»; «Опитування осіб, які перетинають державний кордон»; «Допомога особам, які перетинають державний кордон»; «Проведення огляду транспортних засобів».

Розроблений дистанційний навчальний курс на базі веб-платформи Virtual Aula є прикладом інноваційного, комунікативного освітнього інструменту для навчання англійській мові, є студентоцентрованим, професійно-орієнтованим та сприяє розвитку іншомовної комунікативної компетентності персоналу ДПСУ та надає можливості для впровадження мобільного навчання, а також гармонізації системи підготовки прикордонників України із загальноєвропейськими стандартами підготовки фахівців з охорони кордонів країн ЄС. Досвід розробки ЕНК для підготовки прикордонників країн ЄС надає можливість викладачам та фахівцям у сфері прикордонної підготовки та освіти розробляти ЕНК прикордонного спрямування відповідно до вимог сьогодення та уніфікованих програм підготовки прикордонників.

4. Проведене дослідження не вичерпує всієї повноти дослідження питання розробки ЕНК для підготовки прикордонників, що засвідчує необхідність його подальшого вивчення за такими напрямками: аналіз провідного зарубіжного досвіду щодо методики створення ЕНК на основі технологій віртуальної реальності; формування професійної іншомовної компетентності прикордонників за допомогою технологій мобільного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] І. Блощинський, "Використання спеціалізованого програмного додатку Anki під час самостійної професійної іншомовної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до складання державних екзаменів", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 58, вип. 2, с. 49–58, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1605>. Дата звернення: Лип. 3, 2018.
- [2] В. Биков, *Моделі організаційних систем відкритої освіти*. Київ, Україна: Атіка, 2008.

- [3] Н. Морзе, О. Глазунова, "Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі", *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 2 (6), с. 134–148, 2008.
- [4] О. Спірін, В. Ковальчук, "Критерії зовнішнього оцінювання якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання", *Науковий часопис, серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*, вип. 16, 2011
- [5] О. В. Діденко, Д. А. Купрієнко, "Електронний журнал обліку успішності слухачів (курсантів, студентів) як засіб раціоналізації навчально-виховного процесу", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 47, вип. 3, с. 110–123, 2015.
- [6] А. Балендр, "Створення дистанційного курсу навчання прикордонників за галузевою рамкою кваліфікацій на основі платформи Virtual Aula» " *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 63 (1), с. 68–80, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1807/1293>. Дата звернення: Лип. 9, 2018.
- [7] В. Штильвелд "Дистанційне навчання – від теорії до практики", на актуальному мережевому семінарі. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/15/>. Дата звернення: Бер. 10, 2018.
- [8] В. Белан, "Особливості використання мобільного навчання у системі професійної освіти України та Польщі" на *Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Сучасне інформаційно-освітнє середовище професійно-технічного навчального закладу*, Київ–Одеса, 2017, с. 16–20.
- [9] Ю. Трач, "VR-технології як метод і засіб навчання", *Освітологічний дискурс*, № 3–4, с. 309–322, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_26. Дата звернення: Бер. 4, 2018.
- [10] В. Shunevych, "Prospects of electronic learning in Ukraine", in *7th International Conference of the Experience of Designing and Application of CAD Systems in Microelectronics*. Lviv, 2003, pp. 555–558. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ieeexplore.ieee.org/document/1255154/>. Дата звернення: Бер. 16, 2018.
- [11] О. Lahodyskyi, I. Semeniako, "Second language teaching strategies within the framework of individualisation and differentiation in Higher Educational Institutions", *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, vol. 6, issue 1, p. 107–114, 2018.
- [12] О. Нітенко, "Впровадження інноваційних технологій в іншомовній підготовці фахівців права, " *Педагогічний процес: теорія і практика*, вип. 2, с. 65–69, 2014. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2014_2_16. Дата звернення: Бер. 5, 2018.
- [13] А. Grace, "Mondly develops AR chatbot to drive engagement". [Електронний ресурс]. Доступно: <https://thepienews.com/news/mondly-develops-ar-voice-chatbot-to-increase-user-engagement/>. Дата звернення: Бер. 10, 2018.

Матеріал надійшов до редакції 03.05.2018 р.

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ОХРАНЕ ГРАНИЦЫ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Балендр Андрей Васильевич

кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры английского языка
Национальная академия Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого,
г. Хмельницкий, Украина
ORCID ID 0000-0003-4610-2830
drbalen@i.ua

Комарницкая Оксана Ивановна

кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры перевода,
Национальная академия Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого,
г. Хмельницкий, Украина
ORCID ID 0000-0001-9156-4482
o.i.komarnytska@gmail.com

Блощинский Игорь Григорьевич

доктор педагогических наук, профессор, начальник кафедры перевода
Национальная академия Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого,
г. Хмельницкий, Украина

ORCID ID 0000-0003-1925-9621

i.bloshch@gmail.com

Диденко Александр Васильевич

доктор педагогических наук, профессор, ведущий научный сотрудник научно-исследовательского отдела Национальной академии Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого, г. Хмельницкий, Украина

ORCID ID 0000-0002-7900-6047

didenko.alexandr69@gmail.com

Аннотация. В статье раскрыто развитие информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в иноязычной подготовке специалистов по охране границы стран Европейского Союза, такие как: использование студентоцентрированного подхода; развитие коммуникативной составляющей иноязычной подготовки пограничников с использованием ИКТ; внедрение технологий мобильного обучения (использование мобильных гаджетов во время обучения); использование технологий добавленной, виртуальной и смешанной реальности. Представлен обзор возможностей использования технологий дополненной, виртуальной и смешанной реальности на основе разработанных Агентством FRONTEX программных продуктов: электронный учебный курс (ЭУК) "Английский язык для персонала пунктов пропуска через государственную границу"; ЭУК на основе технологии мобильного обучения (m-learning), для самостоятельного изучения английского языка специалистами по охране границ стран ЕС - «Английский для пограничников»; ЭУК «Подготовка специалистов морской охраны на борту судна» с использованием технологии VR; учебный курс по вопросам проведения опроса незаконных мигрантов на основе технологии VR; интерактивная программа для изучения специалистами контроля первой линии Шенгенского законодательства. Особое внимание уделено характеристике содержания, структуры и задач дистанционного учебного курса «Коммуникативный курс английского языка для профессиональных потребностей пограничников» на основе веб-платформы Virtual Aula. Разработанный учебный курс - пример инновационного, коммуникативного образовательного инструмента для обучения английскому языку, является студентоцентрированным, профессионально-ориентированным и способствует развитию профессиональной иноязычной компетентности персонала пограничных ведомств. Обобщение отзывов участников курса свидетельствует о его эффективности и роста мотивации к совершенствованию навыков коммуникативной иноязычной компетентности слушателей, в результате чего их средний балл повысился с 3,92 до 4,11 баллов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии; иноязычная подготовка; специалисты по охране границ; страны Европейского Союза; дистанционный учебный курс.

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN FOREIGN LANGUAGES TRAINING OF THE BORDER GUARDS IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Andrii V. Balendr

PhD of Pedagogical Sciences, associate professor

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-4610-2830

drbalen@i.ua,

Oksana I. Komarnytska

PhD in Philology, associate professor

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi, Ukraine

ORCID ID 0000-0001-9156-4482

o.i.komarnytska@gmail.com

Ihor H. Bloshchynskyi

Doctor of Pedagogical Sciences, professor, Head of the English translation department

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-1925-9621

i.bloshch@gmail.com

Oleksandr V. Didenko

Doctor of Pedagogical Sciences, professor, leading researcher at the scientific-research department

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-7900-6047

didenko.alexandr69@gmail.com

Abstract. The article reveals the development of information and communication technologies (ICT) in the foreign languages training of the European Union countries border guards, such as: implementation of the student-centered approach; development of the communicative component of foreign languages training of border guards using ICT; introduction of mobile learning (using of mobile gadgets); the use of augmented, virtual and mixed reality technology. An overview of the possibilities of using augmented, virtual and mixed reality technologies based on the developed by FRONTEX Agency learning tools: An Electronic Training Course (ETC) "English for Personnel of the border crossing points"; ETC on the basis of mobile learning technology (m-learning), English for self-study of EU countries border guards - "English for border guards"; ETC "Training of marine safety specialists on board of a ship" using VR technology; training course on interviewing irregular migrants based on VR technology; interactive program for the first line officers on Schengen law. The content, structure and objectives of the electronic course "Communicative English for Border Guards' professional use" based on the Virtual Aula web platform has been considered in detail. The training course is an example of an innovative, communicative educational tool for English learning, it is a student-centered, professionally-oriented one and contributes to the development of the professional foreign language competence of the personnel of the border guard authorities. The experience of developing an ETCs for the professional training needs of the border guards in the EU countries provides an opportunity for the specialists in the field of border guards training and education to develop professionally-oriented ETCs according to present-day requirements and common border guard educational standards. Summarizing the responses from the participants of the course shows its effectiveness and students' motivation to improve their communicative foreign language competence, resulting in their average score increased from 3.92 to 4.11 points.

Keywords: information and communication technologies; foreign language training; border protection specialists; European Union countries; distance learning course.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] I. Bloshchynskyi, «Usage of Anki specialised program application during future Border Guard officers' independent foreign language professional training for passing state examination, *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 58, issue 2, p. 49-58, 2017. [Online]. Available: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1605>. Accessed: July 3, 2018. (in Ukrainian)
- [2] V. Bykov, *Models of Organizational Systems of Open Education*. Kyiv: Atika, 2008. (in Ukrainian)
- [3] N. Morse, O. Glazunova, «Models of effective use of information-communication and distance learning technologies at higher educational institutions», *Information technologies and teaching aids*. vol. 2, issue 6. p. 134-148. 2008. (in Ukrainian)
- [4] O. Spirin, V. Kovalchuk, «Criteria of external evaluation of the quality of information and communication technologies of teaching», *Scientific journal, series 2. Computer-oriented educational systems*, vol. 16. 2011. (in Ukrainian)
- [5] O. Didenko, D. Kuprienko, «Electronic journal to record students' progress (cadets, students) as a means of rationalization of the educational process», *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 47, issue 3, p. 110-123. 2015. (in Ukrainian)
- [6] A. Balendr, «Designing professionally oriented training courses for border guards in accordance with the sectoral qualifications framework based on the virtual aula platform», *Information Technologies and*

- Learning Tools*, vol. 63, issue 1, p. 68-80. 2018. [Online]. Available: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1807/1293>. Accessed: July 9, 2018. (in Ukrainian)
- [7] V. Shtilveld, «Distance education – from theory to practice», in topical network seminar [Online]. Available: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/15/>. Accessed on: March 10, 2018. (in Ukrainian)
- [8] V. Belan, «Peculiarities of using mobile education in the system of vocational education of Ukraine and Poland», in *All-Ukrainian scientific and practical Internet-conference Modern information and educational environment of a vocational and technical educational institution*, Kyiv–Odessa, 2017, p. 16-20. (in Ukrainian)
- [9] Yu. Trach, «VR-technologies as a method and means of training», *Educational discourse*. vol. 3-4. pp. 309-322. 2017. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_26. Accessed on: March 4, 2018. (in Ukrainian)
- [10] B. Shunevych, «Prospects of electronic learning in Ukraine», in *7th International Conference of the Experience of Designing and Application of CAD Systems in Microelectronics*. Lviv, 2003, pp. 555-558. [Online]. Available: <https://ieeexplore.ieee.org/document/1255154/>. Accessed on: March 16, 2018. (in English)
- [11] O. Lahodynskyi, I. Semeniako, «Second language teaching strategies within the framework of individualisation and differentiation in Higher Educational Institutions», *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, vol. 6, issue 1, pp. 107-114, 2018. (in English)
- [12] O. Nitenko, «Implementation of innovative technologies in foreign language training of law specialists», *Pedagogical Process: Theory and Practice*, issue 2. pp. 65-69, 2014. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2014_2_16. Accessed on: March 5, 2018. (in Ukrainian)
- [13] A. Crace, «Mondly develops AR chatbot to drive engagement». [Online]. Available: <https://thepienews.com/news/mondly-develops-ar-voice-chatbot-to-increase-user-engagement/>. Accessed on: March 10, 2018. (in English)

